

DAG 1

Barbro Holmberg, Landshövding Gävleborg

Seminariet öppnades med en inledning av Barbro Holmberg som framförde tankar om att stammarna av de stora rovdjuren i Gävleborg inte bara bidrar till en biologisk mångfald utan ger också tillfälle till en inkomstkälla. Hon betonade också vikten av att vi ständigt måste föra en dialog i detta ämne.

Pär-Olof Stål, Skogsstyrelsen

"Är aktivt skogsbruk förenligt med en attraktiv viltstam?"

Pär-Olof föredrag syftade till att svara på frågan om ett aktivt skogsbruk är förenligt med en attraktiv viltstam och här blev svaret " – Ja".

Enligt Pär-Olof är Skogstyrelsens uppdrag, enligt regeringsbrevet, att de ska föra en skogspolitik i takt med tiden (2007/08:108). De ska verka för en "skog till nytta för alla" och menar att detta innebär en avvägning mellan produktionsmål och miljömål (andra intressen som t.ex. älgstammen och övrigt vilt)

För att förena en attraktiv viltstam med aktivt skogsbruk måste man skapa ett aktivt, ståndortsanpassat skogsbruk som dessutom balanserar produktionsmålen med miljömålen.

Ett av de viktigaste målen i detta arbete är att hitta ett sätt att minska skadorna på skogen, inte bara för älg utan även för annat vilt som orsakar skador. Ett av de större problemen idag är den ökade "granifieringen" i söder som i sin tur ökar skadorna på tall.

Daniel Ligné, Svenska Jägareförbundets riks jaktvårds konsulent

"Älgen som jaktlig resurs - hur mycket är den värd?"

Genom flertalet siffror ville Daniel visa på jaktens stora värde. Jaktvärdet delas upp i ett "köttvärde" och ett "rekreationsvärde" och följande siffror presenterades för varg, lo och björn:

Varg: 42 miljoner i uteblivet jaktvärde

Björn: 96 miljoner i uteblivet jaktvärde

Lodjur: 330 miljoner i uteblivet jaktvärde (ej inräknat lodjur i renskötselområdet)

Daniel konstaterade att värdet stiger väldigt snabbt, t.ex. beräknas det genomföras 25 miljoner jakt dagar per år. Trenden är dock att färre jägare jagar mer, och att varje enskild jägare tar med sig mindre kött hem (jämfört med 80-talet).

Det jaktvärde som finns, eller kommer att kunna finnas i rovdjursjakten, tror Daniel inte blir lika hög som för älgjakten då få människor idag sysslar med denna jakt.

Daniel påpekar att även om skogsbruket och tamdjurshållningen också påverkas av rovdjursstammarna så är konflikten med jakten dock störst. Med dessa beräkningar är det minskade jaktvärdet tio gånger större än tamdjursproblemet och älgjakten är tio gånger mer värd än skadorna i skogen. Han menar därför att det är dags att fokusera på minskat jaktvärde pga rovdjur och fundera på att höja vinterstammarna i potentiella vargrevir.

Håkan Sand, Skandulv/Grimsö forskningsstation

"Hur påverkas älgstammen vid vargetablering? En sammanfattning av tio års forskning på Grimsö."

Sands m.fl. forskning visar att flera parametrar styr vargens inverkan på älgstammen:

- Älgtäthet i området
- Övrig dödlighet (ex. trafik)
- Predationstakt på älg
- Revirstorlek (täthet av vargrevir)
- Täthet av alternativa bytesdjur (ex rådjur, dov, vildsvin)

I de flesta revir har vargen älg som huvudsakligt byte.

De tar 80% årskalvar och mycket lite av produktiva älgkor (2-10 år). Detta jämfört med jägaren som tar 50% årskalvar och 30% produktiva kor. Jägarna får således en större negativ effekt över lag på älgstammen.

Predationstakten är ca 120 älgar per år/ flock, men med viss variation mellan olika flockar. Den högre predationstakt som sker på sommaren beror troligtvis på att de tar mer nyfödda kalvar under denna period och dessa ger mindre kött än vuxna djur.

Flockstorleken har ingen betydelse för predationstakten, men desto mindre vargrevir desto konsekvens för älgstammen. Då det gäller predation på rådjur går vissa flockar direkt över på rådjur vid höga tätheter, andra fortsätter att leva på älg ändå.

Revirets storlek och förhållande till andra revir påverkar inverkan på älgstammen. Älgstammen påverkas mer om det är flera små revir tätt bredvid varandra istället för ett stort revir på samma yta. Vargrevirens storlek och förhållande till andra revir samt älgstammens täthet är därför de faktorer som bidrar mest till det möjliga uttaget.

Under 10 älgar/1 000 ha börjar vargen ge en tydlig effekt på tätheten.

Möjligt jaktuttag i genomsnitt i älgskötselområde med varg:

1 älg om man har 5 älgar/ 1000 ha

5 älgar om man har 15 älgar/ 1000 ha

Det som är extra viktigt i vargrevir är att rikta jakten så att vi skjuter icke reproduktiva djur och sparar högproduktiva individer eftersom man annars riskerar att vargen tar all avkastning.

Med skogsbolagets krav på en minskad älgstam går inte ekvationen med jakt, varg och skogsbruk ihop.

Lösningen är att:

tillåta mer än sju älgar/1000 ha

tillåta lägre älgavskjutning

Tillåta beskattning av vargstammen

För att minska predationstrycket måste hela flockar tas bort.

Per Mellström, Förtroendevald Svenska Jägareförbundet
"Vad är det som händer med jakten i Gävleborgs län?"

Den jakt som bedrivs i Gävleborgs län är framförallt allmogejakt. För Per, och många andra av dessa jägare, finns det ett stort värde i denna typ av naturhushållning. Andra viktiga saker är att folk kommer tillbaka till bygden och skapar aktiviteter och sammanhållning. Hundhållningen och löshundjakten är också en mycket viktig del av jakten och den del av året som det inte bedrivs jakt är hunden en familjemedlem. Förutom jakt så är skogsbruk en viktig del i många jägares liv.

Per upplever att det har hänt mycket de senaste 10-15 åren på rovdjursfronten: Björnens värde ökar då fler engagerar sig i jakten på den och frågan är hur ska vi se på björnen i framtiden, vilket slags djur ska det vara för jägarna? Då det gäller lo har man inte lyckats balansera upp lo- och rådjursstammarna. Etableringen av varg har betytt att jakten fått sig en riktig törn eftersom det, ur en jaktlig aspekt, inte funkar att ha älgstammen nere på skogsbrukets önskade nivåer samtidigt som det finns varg. Människor mår fruktansvärt dåligt för att de inte kan jaga eller inte vågar släppa hunden lös och ca 50 000 måltider av älgkött har flyttas från jägarna till vargarna. Därför anser Per att det är dags att ha en förvaltande jakt på varg.

Roger Bergström, SkogForsk
"Vad kan foderskapande åtgärder ge?"

Foderskapande åtgärder kan påverka skogskadorna. Skogsskadorna är beroende av älgtätheten och älgtätheten regleras i sin tur av jakt och rovdjur.

Om man vill ha mer älg vid en given skadenivå finns flera olika lösningar:

- Skapa mer foder
- Styra älgarna till vissa områden
- Öka begärligheten på fodret

Detta kan man göra på flera sätt:

- Rövning/högrövning
- Kvävegödsling
- Toppar på gamla träd (gamla träd är begärliga)
- Viltåkrar
- Foder längs vägkanter (skogsbilvägar)
- Plantera foderväxter (ex. vide)
- Utfodring

Ett räkneexempel var:

Om förvaltningsmålet är att öka tätheten med en älg utan ändrade betesskador behövs ca 1000 kg torrsvikt vinterbete. Vi måste då tillföra 1000 kg foder /vinter = 5-10 ensilagebalar.

Det finns alltså metoder, men det behövs ett systematiskt arbete och engagemang!
Kunskaper om kostnader saknas dock, en utredning för effektiviseringar skulle behövas.

Marcus Jonsson, Älgturism Kolarbyn

Upptäckte hur människor lever på turism på Borneo och bestämde sig föra att skapa denna turism i Sverige.

Skapade en hemsida och sen drog allt igång. Numera har de gäster från hela världen som kommer inte enbart för älgarna, utan gör hela upplevelsen av naturen.

Det man behöver är ett paket; transport, boende, mat och själva upplevelsen!

Åke Pettersson

"Vilka möjliga lösningar finns på intressekonfliktivå?"

Det är en stor upplevelse att möta ett av de stora rovdjuren och det ger ofta en livslång minnesbild, men viktigt är att komma ihåg att det också finns skillnader i upplevelsen. Att möta ett rovdjur under ordnade förhållanden genom turismverksamhet är en helt annan sak än att möta dem på tomten.

Intresset för Sverige ökar utomlands om det finns stora rovdjur i landet. Attraktionen kan vara att bara ha vetskapen om att man är i ett land med stora rovdjur. Därmed finns en stor potential för rovdjursturism, men en central frågeställning är åtlingen. Rovdjursturism bör ske i liten skala och av företag som är drivna av människor med stor entreprenörsanda. Det måste finnas överenskommelser så att man inte får konflikter om hur man utnyttjar allemansrätten.

Då det gäller jakten och konflikten mellan den och rovdjur och skogsbruk så behöver vi ett mer enhetligt underlag mellan vilt och skog. Vi har idag inget optimalt system i förvaltningen av älg.

Sverige är bundet i internationella avtal rörande förvaltningen och bevarande av de stora rovdjuren. Sett till de nationella målen har vi hittills haft en framgångsrik rovdjurspolitik då stammarna av de stora rovdjuren har ökat och etappnivåerna nåtts. Det finns dock en kritik om riksdagens mål - framför allt från medborgare i rovdjurstäta områden. För att lösa detta bör man öka medborgarnas deltagande i förvaltningsprocessen, något som hittills inte varit speciellt framträdande i Sverige.

Åke Pettersson poängterar att den sk sociala fällan, som uppstår när två parter misstror varandra, måste undvikas. För att undvika den behövs öppenhet, dialog och regler. Detta förutsätter att alla parter kan kompromissa och acceptera det som beslutas.

Avslutningsvis menar Åke att det alltid kommer att finnas människor med extrema åsikter och dessa har valt en annan linje. De har valt att ställa sig utanför beslutsprocessen eftersom de inte har något intresse i att medverka i en beslutsprocess.

DAG 2

Staffan Widstrand, Naturturism

Det finns spetsattraktioner som man bör förvalta väl. Sverige har två av de mest karismatiska djuren i hela världen - björn och varg.

Nästan alla djur som är spetsattraktioner (lejon, elefanter, flodhästar etc) är besvärliga, men ofta har man hittat vägar att utnyttja dem.

Sverige har utöver varg och björn dessutom älg. Ingen av dessa arter utnyttjas i någon större utsträckning för turism ännu.

Anledningar till rovdjursturism:

- Tillgodogör fantastiska naturupplevelser
- Man skapar en förstahandserfarenhet och kunskap hos besökarna (vilket ger en mer neutral inställning)
- Det har ett stort ekonomiskt värde – spetsattraktion
- Genom turism kan glesbygden leva vidare

Olika typer av turism:

- Röra sig i skogen där djuren finns, se spår (lägst prioritetsvärde, inte lika betalningsvilligt)
- Får se eller höra djuren (folk betalar mycket!)
- Få jaga djuren (här kan man få in riktigt stora summor pengar!)

När det gäller åtel menar Staffan att det inte är en fråga om, utan hur!

Finland har 30 års erfarenhet av björn- och järvåtling och man har inte sett några samband mellan professionell åtling och problemdjur. Däremot finns det problem med den sk "bygdeåtling"!

Ekoturismföreningen föreslår att en handlingsplan tas fram och att en flerårig försöksperiod genomförs.

Staffan avslutar med att påpeka att vi lever efter försiktighetsprincipen. Rovdjursåtling **kan** bli farlig men ska vi bara för att den kanske skulle kunna bli farlig förbjuda den? - Björnjakt är ju också farligt men det bedrivs.

Lassi Rautiainen, Arctic Media Björnsafari

Lassi har sina gömslen i "no-mans land". Han har 30 års erfarenhet av åtling.

Det tog flera år innan det kom djur till åteln men idag är de välbesökta.

Rovdjuren vandrar in från ryssland, vilket ger konstant inströmning

Lassis erfarenhet är att björnen aldrig kommer nära grupper när de är ute kring åteln, på väg dit eller tillbaka.

Bosse Christiansson, Naturfilmare /fotograf

I frågor som dessa är det kunskap som räknas. Folk som har sett djuren åker hem som ambassadörer och kan berätta om dem.

Åtel ger bilder som kan nyttjas till folks acceptans. En åtel bör nyttjas för att lära ut björnars beteende. Kunskapen hos åtlare är ännu outnyttjad.

Marcus Jonsson, Kolarbyn **"Viltskådning utan åtel"**

Att få ut produkten på marknaden är det som är viktigt. Görs genom bra paket till bra priser.

Kan man se till att gästerna kan möta forskare så blir det en av höjdpunkterna. Kolarbyn ger dessutom 50 % av vinsten till forskningsprojektet SKANDULV - då känner gästerna att de bidrar med något. Det är även en upplevelse i sig att ge bort en resa som denna.

Att samarbeta med internetmedier och resebyråer är viktigt.
Utnyttjat media som tidningar och annat så slipper man betala dyra annonser.
Namnsätt arrangemang originellt så får man uppmärksamhet - dela med sig av pressbilder.

Håkan Vargas, Vargas Vildmarkslodge **"Viltskådning med åtel"**

Använder sig av vegetabilisk åtel.
Rekade mkt innan och det var många kriterier som måste uppfyllas.

Ett bra tips är att hitta ett bra namn för att sälja in sig. Passa på att sälja konceptet om den svenska naturen. Man måste ge en upplevelse med hög kvalitet om man inte kan garantera 20 björnar

På vintern åtlar Håkan för kungsörn.

Håkan menar att skogsbolagen ett stort hot eftersom skogen inte kommer tillbaka i den form som är önskvärd för turism.

Goth Bertil, Fäbodbruket

Det finns en obruten kunskap och tradition inom fäbodbruket och ett helt ekosystem är beroende av betesdjuren.

Åtling har historiskt varit för jakt, men numera är det för foto, skådning etc. Man utgår inte från de enskilda hushållen/personernas olägenheter och skador. Det blir ingen jämn kollektiv börda.

Efterfrågar en snabbare och vettigare hantering av §27.

Det är inte bara de primära skadorna som räknas, utan även indirekta sekundära skador, t.ex. stressade djur, fertilitetsproblem, hotad bevarandestatus för lantraser, tidskrävande åtgärder för människorna osv.

Anders Sandberg, Länsveterinär

Animaliskt avfall ett utmärkt sätt att sprida sjukdomar och därför finns lagar kring smittskydd.

Björn ses som ett livsmedelsproducerande djur och därför får man ej ge det kött trots att köttet är besiktigt. Den stora frågan är: Är björnen ett livsmedelsproducerande djur, ska vi se det som ett sådant? Är det rimligt?

En åtel kan se ut lite hur som helst. Även tolkningen av lagen kring åtel. Den ena länsveterinären tolkar lagen på ett sätt medan den andra gör det på ett annat sätt. Flera veterinärer har försökt lyfta denna fråga, branschorganisationerna borde lyfta den till regeringen
I en lagstiftning måste man generalisera. Lagstiftningen är en färskvara!

Ingela Jansson, Skandinaviska björnprojektet
" Vad vet vi om björnar och åtlar?"

Projektet syftar till att ta reda på:

Lämnar björnar hemområden vid åtling? Vilka nyttjar åteln? Nyttjar en hona med ungar en åtel? Lämnar honan ungarna och går fram själv? Effekter av åteljaksförbudet. Påverkas dygnsrytm, hierarki och den sociala organisationen.

Det verkar finnas en viss hierarki bland besökarna vid åteln.

Honorna med årsungar har inte nyttjat åteln i någon större utsträckning, men det går inte att dra några slutsatser då det än så länge bara har ett fall att utgå från! Anledningen till att en hona skulle undvika en åtel då hon har årsungar kan vara pga risken för infanticid från björnhonar rör sig runt åteln.

Det finns en stor potential inom rovdjursturism, men även potentiella problem - det krävs en riktig lagstiftning.